

ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 342.72/.73-053.6:159.9

doi: <https://doi.org/10.33270/03223102.64>

Корж-Ікаєва Т. Г. – кандидат юридичних наук, доцент, т.в.о. начальника відділу аналітичної роботи та організації управління Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8908-9923>

Механізм адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх: психологічні аспекти

Стаття присвячена висвітленню механізму адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх крізь призму їх психологічних особливостей. На підставі аналізу законодавства України й теоретичних праць сформульовано вимоги до елементів механізму адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх. Метою статті є аналіз проблем ефективності адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх з погляду юриспруденції та психології. Методологічний інструментарій обрано відповідно до поставленої мети, специфіки об'єкта й предмета дослідження. Фундаментальним є загальний діалектичний метод наукового пізнання правової дійсності. Визначальними методами наукового дослідження є група логічних методів (індукція та дедукція, аналогія), порівняльно-правовий, системно-структурний. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні потреби застосувати під час законодавчих ініціатив і в освітньо-пізнавальному середовищі підходи, орієнтовані на вікові й індивідуальні особливості неповнолітніх. Висновки. Встановлено, що правове регулювання прав і свобод неповнолітніх – це цілеспрямоване впорядкування поведінки неповнолітніх у сфері виконавчої влади завдяки всій сукупності адміністративно-правових засобів з метою забезпечення та гарантування їхніх прав і свобод. У межах механізму адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх, з огляду на вікову психологію, виокремлено певні категорії: неповнолітні, безпритульні неповнолітні, неповнолітні з особливими потребами. У контексті зазначеної характеристики правового регулювання запропоновано систему адміністративно-правових актів щодо забезпечення прав і свобод неповнолітніх у сфері виконавчої влади, відповідно до таких груп, залежно від регулювання питань: 1) участі неповнолітніх у державному управлінні (отримання необхідної інформації та документів у встановленій формі, створення дитячих і молодіжних громадських організацій); 2) одержання допомоги від відповідних компетентних органів й організацій (право на медичну допомогу, право на освіту, право на отримання паспорта, безкоштовне користування соціальними благами, користування транспортом); 3) захисту й відновлення їхніх прав і свобод (в адміністративному та судовому порядку). Зауважено, що правосвідомість – вагомий чинник, що позначається на механізмі адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх. Вона відображає внутрішні характеристики, які залежать і від зовнішніх умов (сімейні традиції, безпритульність, наявність особливих потреб), реалізується в механізмі нормативно-правового регулювання.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання; механізм; права і свободи; неповнолітні; психологічні аспекти; правосвідомість.

Вступ

В умовах сьогодення суспільство означене прагненням до організованості й упорядкованості. Це зумовлює потребу в узгодженні прав і свобод кожної людини та соціальних груп. З цією метою здійснюється соціальне регулювання, тобто цілеспрямована дія на поведінку людей. Особливої уваги держави та її компетентних органів варті діти, а саме – дотримання прав та свобод неповнолітніх. У системі соціального регулювання найвагомішого значення набуває правове регулювання, зокрема адміністративно-правове. Оцінювати дієвість механізму адміністративно-правового регулювання слід комплексно, з огляду на психологічні чинники.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження психологічних аспектів механізму адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу

Правове регулювання – це державно-владна дія на суспільні відносини за допомогою всієї сукупності юридичних засобів. Цілі правового регулювання: упорядкування суспільних відносин, їх охорона, закріплення, розвиток (стимулювання розвитку) [1]. Правове регулювання – це здійснюване державою за допомогою права та сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона та розвиток [2, с. 489].

На думку О. І. Дергунової, дія правових норм і їх сприйняття індивідами значною мірою зумовлені їхніми потребами, мотивами, моральними установками. Під час здійснення правового регулювання суспільних відносин ці фактори слід враховувати, інакше регулювання не буде ефективним. Дослідження психологічних аспектів правового регулювання дає змогу враховувати особистісні

особливості індивідів, що утворюють суспільство, закономірності розвитку останнього, його оригінальні духовні властивості [3].

Дослідження ефективності механізму адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх – одне зі значущих завдань не лише правової науки, а й психології.

Механізм адміністративно-правового регулювання – це сукупність адміністративно-правових засобів, завдяки яким здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації адміністративних зобов'язань публічної адміністрації. До структури цього механізму належать такі елементи: норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах й інших нормативних актах; адміністративно-правові відносини; акти застосування й акти тлумачення норм адміністративного права; правова культура; законність.

Кожний елемент цього механізму виконує специфічну роль у регулюванні поведінки людей, а також є юридичним засобом адміністративно-правового регулювання. Водночас адміністративно-правові засоби включаються в процес регулювання в певній послідовності. Таким чином, адміністративно-правове регулювання є процесом послідовного використання адміністративно-правових засобів для досягнення цілей регулювання дій учасників суспільних відносин [4].

Механізм й елементи адміністративно-правового регулювання мають особливе значення для побудови правової поведінки неповнолітніх. Вік особи відіграє суттєву роль у питаннях законодавчих ініціатив. Слід усвідомлювати й те, що вік є складним поняттям і по-різному тлумачиться в галузях науки.

Відповідно до ст. 6 Сімейного кодексу України, неповнолітньою особою є дитина віком від 14 до 18 років [5]. У психології вік – це категорія, якою позначають тимчасові характеристики індивідуального розвитку. На відміну від хронологічного віку, який виражає тривалість існування індивіда від моменту його народження, поняття психологічного віку позначає певний, якісно своєрідний ступінь індивідуального розвитку [6, с. 50].

Урегульовані адміністративним законодавством права та свободи реалізуються в різних сферах. І це не випадково, адже саме через відносини з органами виконавчої влади та їх посадовими особами громадянам, зокрема неповнолітнім, надається можливість користуватися наданими згідно з Конституцією та законами України правами та свободами, виконувати обов'язки [7, с. 163].

Усі норми, що регулюють участь неповнолітніх у державному управлінні, можуть вважатися джерелами адміністративного права та адміністративно-правовими актами.

Адміністративно-правові норми – це загальнообов'язкові, формально визначені правила

поведінки, що встановлюються та забезпечуються державою з метою регулювання й охорони суспільних відносин у сфері державного управління. До їх функцій належать: забезпечення ефективності діяльності органів державного управління, забезпечення прав і свобод особи, охорона системи суспільних відносин, виховна; взаємодія з нормами інших галузей права, а також з соціальними нормами (мораль, звичаї) [8, с. 10].

За юридичною силою норми адміністративного права, що регулюють права і свободи неповнолітніх, поділяють на ті, що викладені в законах, і ті, що окреслені в підзаконних нормативно-правових актах.

Основні права та свободи неповнолітніх встановлюються Конституцією України та законами України. Інші адміністративно-правові акти можуть лише деталізувати їх положення чи встановлювати механізми реалізації. Не допускається встановлення нових норм щодо прав і свобод неповнолітніх підзаконним актом, якщо це не відповідає принципу та нормі закону.

Серед усіх адміністративно-правових актів, що закріплюють права та свободи неповнолітніх, їх реалізацію, охорону, захист, відновлення, варті особливої уваги Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984 року [9], Кодекс адміністративного судочинства України 2005 року [10], Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII [11]. Зокрема, вищезазначений закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав й інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Водночас Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20 листопада 2012 року № 5492-VI [12] і низка підзаконних нормативно-правових актів гарантують реалізацію права неповнолітнього на отримання паспорта.

Згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [13] до віддання органами місцевого самоврядування належить низка повноважень щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх у різних сферах.

Право внесення пропозицій з питань діяльності молодіжних чи дитячих організацій на розгляд місцевих державних адміністрацій забезпечується відповідно до ст. 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року № 586-XIV шляхом сприяння місцевою державною адміністрацією роботі творчих спілок, національно-

культурних товариств, фондів, асоціацій, жіночих, молодіжних, дитячих й інших громадських організацій [14].

Право на свободу об'єднання в дитячі та молодіжні громадські організації регулює Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27 квітня 2021 року № 1414-IX [15]. Цей Закон визначає мету, завдання, основні засади, напрями та механізми реалізації молодіжної політики в Україні, гарантії участі молоді в її формуванні та реалізації, особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських об'єднань.

Суттєву увагу з боку держави спрямовано на забезпечення прав і свобод безпритульних дітей. Зокрема, Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР [16], «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III [17], «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» від 2 червня 2005 року № 2623-IV [18], «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII [19], «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року № 2342-IV [20] визначають загальні засади соціального захисту, забезпечення прав і свобод безпритульних дітей.

Безпритульні діти переважно підліткового віку, тому крім правових характеристик, мають і психологічні. У юридичній психології підлітковий вік (11–15 років) є перехідним, оскільки це період статевого дозрівання, паралельно з яким досягають зрілості й інші біологічні системи організму. Юнацький вік (14–18 років) – це «третій світ», який існує між дитинством і дорослістю. У біологічному аспекті – це етап закінчення фізичного дозрівання [21, с. 51].

Підлітковий вік – це віковий період 10–19 років (за визначенням Організації Об'єднаних Націй). Це вік стрімких фізіологічних, психологічних, соціальних змін, які відбуваються з дитиною, і це саме той період, коли вона потребує як мудрої та виваженої батьківської підтримки, так і свободи в прийнятті рішень і виявленні своїх поглядів і переконань. Підлітковий вік можна умовно поділити на три етапи: 1) 10–12 років – молодший підлітковий вік; 2) 13–17 років – середній підлітковий вік; 3) 17–19 років – старший підлітковий вік або юність [22, с. 3]. Для дітей підліткового віку є характерними чотири психологічні реакції, які обумовлюють їх поведінку: 1) емансипація від впливу дорослих; 2) спілкування з однолітками; 3) поведінкові реакції, пов'язані з формуванням статевого потягу; 4) хобі-реакції [22].

Безпритульні неповнолітні мають особливості психологічних реакцій на сприйняття та розуміння навколишнього середовища й оточення, що

відрізняє їх від інших груп неповнолітніх. Тому й законодавство регулює окремими нормативно-правовими актами їх поведінку. Варті уваги з боку суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав і свобод неповнолітніх діти з особливими потребами.

Оскільки правова норма завжди пов'язана з людськими стосунками, то оцінити дієвість правової норми можна лише на підставі аналізу соціальних факторів, зокрема й тих, які мають психологічні характеристики.

Спеціалісти в галузі юридичної психології виокремлюють такі групи умов дієвості правових норм: 1) макросоціальні (рівень соціально-економічного розвитку суспільства, правова система та культура, соціальні інститути, ідеологія); 2) мікросоціальні (найближче оточення людини – формальні та неформальні малі групи); 3) особистісні умови суб'єкта, який реалізує право [23].

Наступним елементом механізму адміністративно-правового регулювання є адміністративно-правові відносини. Адміністративно-правові відносини – це вид суспільних відносин, які виникають щонайменше між двома суб'єктами та регулюються нормами адміністративного права [24, с. 32].

Особливостями адміністративно-правових відносин є те, що, по-перше, одна зі сторін обов'язково виступає від імені держави, офіційно представляє державу в адміністративно-правових відносинах, чим реалізує публічний інтерес. У вказаних відносинах втілюється в життя державна політика, державна ідеологія. Можна стверджувати, що без державного представника немає адміністративних правовідносин [25]. Досліджуючи адміністративно-правові відносини, у яких об'єктом виступають права дитини, слід зазначити, що в таких відносинах втілюється в життя політика держави у сфері прав дитини, їх дотримання, забезпечення, захисту та відновлення в разі порушення. Обов'язково в адміністративно-правових відносинах однією стороною, яка виступає від імені держави, є державний орган, який здійснює діяльність у цій сфері [26].

Згідно зі ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України [10] завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод й інтересів фізичних осіб, прав й інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. З цього приводу доречно згадати ст. 15 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», відповідно до якої встановлено, що посадові особи, винні в порушенні прав дітей, заподіянні їм шкоди під час проведення профілактичного заходу, несуть відповідальність на підставах і в порядку, передбачених законом [16].

Постановою Верховної Ради України «Про засади державної політики України в галузі прав людини» від 17 червня 1999 року започатковано шлях України щодо формування державної політики в галузі прав людини. У документі серед інших напрямів удосконалення забезпечення реалізації прав людини увагу акцентовано на реформуванні адміністративного законодавства з метою належного забезпечення реалізації громадянами своїх прав і законних інтересів у сфері діяльності виконавчої влади, їх дієвої охорони та захисту в суді у разі їх порушення [27].

Варта уваги Національна стратегія у сфері прав людини, затверджена Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, однією зі стратегічних цілей якої є забезпечення та захист прав дітей відповідно до загальновідомих міжнародних і європейських стандартів; урахування найкращих інтересів і думки дитини під час прийняття рішень, які її стосуються [28].

З метою розширення гуманітарних аспектів діяльності інституту уповноважених Президента України 2021 року ухвалено рішення про трансформацію роботи за відповідними напрямами та розширення функціональних можливостей наявних посад. Замість звичних уповноважених запроваджено радників – уповноважених Президента України. Напрямок державної роботи щодо прав дітей поширюється на сферу дитячої реабілітації, що надзвичайно актуально, зокрема в умовах продовження збройної агресії проти України. Відповідні обов'язки виконуватиме радник – уповноважений Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації [29].

Відповідно до ст. 19 Сімейного кодексу України, особа має право на попереднє звернення за захистом своїх сімейних прав та інтересів до органу опіки та піклування [5]. Звернення за захистом до органу опіки та піклування не позбавляє особу права на звернення до суду. Тобто гарантією є те, що кожен учасник сімейних відносин, який досяг 14 років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу.

Відповідно до ст. 40 Конституції України [30], кожна людина має право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів. Також Конституція України надає право звернення за захистом своїх прав і свобод до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, але ж у Законі України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [31] не зазначено, що таке право поширюється на неповнолітніх, а в Законі України «Про звернення громадян» [32] ідеться лише про те, що скарга в інтересах

неповнолітніх і недієздатних осіб подається їх законними представниками.

На нашу думку, застосування норм адміністративного права повинно безапеляційно враховувати вік неповнолітнього та його вікові психологічні особливості, умови проживання й інші обставини. Акти тлумачення норм адміністративного права для неповнолітніх повинні готуватися з урахуванням цієї категорії. Також вони повинні бути зрозумілими саме неповнолітнім та доведені їм належним чином для їх розуміння, роз'яснені за необхідності.

З окресленими завданнями пов'язано розуміння правосвідомості. Питання правосвідомості не є новими для юридичної науки. З одного боку, право впливає на правосвідомість, з іншого – правосвідомість – на формування права. Правосвідомість виступає як об'єкт впливу права, а також є орієнтиром у межах встановленого правового режиму [33, с. 94, 95].

Правосвідомість – багатогранне поняття, яке визначається як сукупність раціональних норм, які не лише відображають усвідомлення правової дійсності, а й впливають на неї, формуючи готовність особистості до правової поведінки [34, с. 3]. На думку С. Бевз, правосвідомість – це ідейна основа внутрішнього переконання особи та регулятор її поведінки в межах закону [35].

Учені виокремлюють три основні підходи щодо аналізу структури правосвідомості. Перший підхід передбачає аналіз правосвідомості на рівні суспільства, групи, індивіду. У другому випадку аналіз структури правосвідомості пов'язаний із пізнанням і вивченням права на буденному, науковому (теоретичному) та професійному рівнях. Третій підхід аналізу структури правосвідомості пов'язаний із загальнокультурним рівнем певної спільноти взагалі, зокрема її правової культури, та певною ідеологією, яка наразі панує в суспільстві. На думку Т. Мартинюк, доречно виокремити й четвертий підхід, який визначається взаємозв'язком правової ідеології та правової психології як основних складових правосвідомості [36, с. 39]. Правова ідеологія виступає як сукупність чинних концепцій, вчень, теорій про сутність права, його значення в житті суспільства, співвідношення з державою, і, зрештою, як правовий порядок або «право в дії» [36, с. 41]. Правова психологія включає правову психологію групи та індивідуальну правову психологію [36, с. 42].

Погоджуємося з думкою, що доцільно виходити з необхідності підвищення рівня правосвідомості шляхом підвищення інтелектуальності, раціональності та моральності суб'єктів правовідносин ідеологічними психологічними методами, зокрема через підвищення рівня правової освіти, поширення та надання необхідної правової інформації, вироблення правових механізмів захисту основних прав і свобод громадян, підвищення

авторитету правоохоронних й інших державних органів під час професійного відбору кадрів до них, створення позитивного іміджу юристів, правоохоронців, учених-правників тощо [36, с. 44].

На думку І. Д. Веркалець, у сучасній ситуації права психологiя розглядає право як основний засіб реалізації соціальної справедливості та доцільності. Вчинки людей розглядають в моральному аспекті, тому справедливість є умовою нормального розвитку суспільства – це соціально належне, водночас несправедливими й аморальними є беззаконня та свавілля. Зауважимо, що загальнообов'язкову силу здатна набути тільки та права норма, яка може виконувати функцію норми соціальної, тобто відповідати соціальним запитам суспільства та самої особистості, відповідати соціально-психологічному механізму загальнолюдської поведінки [37, с. 70].

Видається, що основні психологічні елементи, на які треба орієнтуватися під час формування правосвідомості в сучасному українському суспільстві та насамперед виокремлювати в разі структурування правосвідомості, – це не почуття, емоції, воля, та навіть не просто інтелект як такий (зауважимо, що його рівень, як правило, сьогодні не оцінюється за відомими методиками під час прийняття на роботу, зокрема до правоохоронних органів, на жаль), а високий рівень інтелекту, раціональний підхід до права та «правовий» світогляд, який передбачає певні моральні якості суб'єкта правовідносин (йдеться про позитивний «правовий» психотип). Це правильно як на рівні суспільства, групи чи індивіда, так і на рівні наукової, буденної чи професійної правосвідомості [36, с. 43].

Індивідуальна правосвідомість формується в процесі засвоєння правових знань і правового виховання. Однак це твердження часто спростовує життя: людина, яка не обізнана з нормами права, протягом усього життя поводить себе законслухняно і, навпаки, злочинець-рецидивіст знає закон досконало. Розбіжність тут лише зовнішня. У першому випадку поведінка ґрунтується на системі загальнолюдських моральних норм, що не суперечать правовим, у другому – на системі моральних норм певних груп населення. Норми відносно стабільні, а життєвий досвід особистості мінливий і різноманітний. Отже, в її правосвідомості з'являються такі «дефекти»: а) незнання або неправильне розуміння норм; б) зневажання деяких норм і засвоєння інших, що не відповідають загальноприйнятим. Дефекти правосвідомості та моральності особи – сприятливе підґрунтя для формування поведінки, що виходить за межі певної нормативної системи, суперечить чинним нормам (девіантної поведінки), та виникнення соціальних відхилень [38].

Помилковим є підхід, відповідно до якого права ідеологiя – вищий рівень правосвідомості,

а права психологiя є другорядною чи похідною від правової ідеологiї. У контексті розбудови громадянського суспільства та правової держави в Україні, на нашу думку, доцільно виходити з необхідності поліпшення рівня правосвідомості завдяки підвищенню інтелектуальності, раціональності та моральності суб'єктів правовідносин ідеологічними психологічними методами, зокрема, через поліпшення рівня правової освіти, поширення та надання необхідної правової інформації, вироблення правових механізмів захисту основних прав і свобод громадян, підвищення авторитету правоохоронних та інших державних органів і під час професійного відбору кадрів до них, створення позитивного іміджу юристів, правоохоронців, учених-правників тощо [36, с. 44].

У структурі правової свідомості розрізняють такі види: побутова правосвідомість, професійна правосвідомість, теоретико-наукова правосвідомість [39, с. 32]. Структура правової свідомості досить складна, передусім у ній виокремлюється побутова права свідомість, що властива людині в її повсякденній життєдіяльності. У побутовій свідомості виокремлюється раціональна сфера, яка є підсумками особистого, індивідуального досвіду індивіда. У цій раціональній сфері людина накопичує відповідну кількість знань про права дійсність, що необхідно в її повсякденному житті, ця сфера – емпіричного походження. І, безумовно, у побутовій правосвідомості значущою є саме емоційна площина. Це психологічне ставлення до фактів юридичної дійсності, що проявляється в емоціях, психічних переживаннях, настановах [39, с. 33].

Отже, правосвідомість неповнолітнього формується передусім на рівні його побутової свідомості.

Процес формування правової культури неповнолітніх варто розглядати відповідно до її основних структурних ланок: знання права, ставлення до права, правомірна поведінка. Вважаємо, що ці складові в підлітків мають різний характер і не становлять цілісної системи, що свідчить про низький рівень правової культури неповнолітніх [40].

Варто також акцентувати на психологічному розвитку та віковому сприйнятті неповнолітнього з неблагополучних сімей або безпритульних дітей.

У разі ефективного функціонування механізму забезпечення прав і свобод, дитина усвідомлює реальню дію права, його цінність і значення. Дійсна права діяльність, повага до прав дитини зумовлює наслідування правової поведінки дитиною. Належний рівень правової свідомості суспільства сприяє активності дитини в реалізації прав і свобод, формуванню її ідейно-ціннісних установок і принципів. Правове виховання й права соціалізація є елементами механізму забезпечення прав і свобод дитини, оскільки

формування відповідного рівня її правосвідомості, прищеплення їй системи правових цінностей одночасно здійснює й превентивну функцію, запобігаючи правопорушенням, конфліктам із законом. Засвоєні дитиною правові цінності з часом виявляться у зворотній соціально-правовій діяльності дорослої особи, спрямованій на вдосконалення суспільних відносин [41].

Наукова новизна

Наукова новизна статті полягає у висвітленні елементів механізму адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх у контексті психологічних аспектів. Обґрунтовано потребу під час законодавчих ініціатив і в освітньо-пізнавальному середовищі застосувати підходи, орієнтовані на вікові й індивідуальні особливості неповнолітніх.

Висновки

Правове регулювання прав і свобод неповнолітніх – це цілеспрямоване впорядкування поведінки неповнолітніх у сфері виконавчої влади завдяки всій сукупності адміністративно-правових засобів з метою забезпечення та гарантування їхніх прав і свобод.

На нашу думку, у межах механізму адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх, з огляду на вікову психологію, слід

виокремити певні категорії: неповнолітні; безпритульні неповнолітні; неповнолітні з особливими потребами.

Зважаючи на запропоновану характеристику правового регулювання, систему адміністративно-правових актів щодо забезпечення прав і свобод неповнолітніх у сфері виконавчої влади, відповідно до Конституції України та нормативно-правових актів України, виокремлено такі групи залежно від регулювання питань: 1) участі неповнолітніх у державному управлінні (отримання необхідної інформації та документів у встановленій формі, створення дитячих і молодіжних громадських організацій); 2) одержання допомоги від відповідних компетентних органів та організацій (право на медичну допомогу, право на освіту, право на отримання паспорта, безкоштовне користування соціальними благами – бібліотеками, парками тощо, користування транспортом); 3) захисту та відновлення їхніх прав і свобод (в адміністративному та судовому порядку).

Правосвідомість – вагомий чинник, що позначається на механізмі адміністративно-правового регулювання прав і свобод неповнолітніх. Вона відображає внутрішні характеристики, які залежать від зовнішніх умов (сімейні традиції, бездоглядність, безпритульність, наявність особливих потреб), і реалізується в механізмі нормативно-правового регулювання.

REFERENCES

- [1] Shulga, A.M. (2000). *Teoriia gosudarstva i prava [Theory of state and law]*. Kharkov: Un-t vnutr. Del [in Russian].
- [2] Skakun, O.F. (2001). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of the state and law]*. Kharkiv: Konsul [in Ukrainian].
- [3] Derhunova, O.I. (2017). *Psykhologichni aspekty pravovoho rehulivannia [Psychological aspects of legal regulation]*. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 28, 12-15. Retrieved from <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc28/5.pdf> [in Ukrainian].
- [4] Kuzmenko, O.V., Pastukh, I.D., & Pluhatyra, M.V. (et al.). (2017). *Administratyvne pravo. Zahalna chastyna [Administrative law. General part]*. Kyiv: NAVS. https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec2.html [in Ukrainian].
- [5] Simeinyi kodeks Ukrainy: vid 10 sich. 2002 r. No. 2947-III [Family Code of Ukraine from January 10, 2022, No. 2947-III]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> [in Ukrainian].
- [6] Aleksandrov, D.O., Androsiuk, V.H., Kazmirenko, L.I. (et al.). (2008). *Yurydychna psykholohiia. Albom skhem z komentariamy [Legal psychology. An album of schemes with comments]*. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
- [7] Boiaryntseva, M.A. (2002). *Zmist administratyvno-pravovoho statusu hromadian Ukrainy. Vykonavcha vlada i administratyvne pravo [Contents of administrative and legal status of citizens of Ukraine. Executive power and administrative law]*. V.B. Averianov (Eds.). Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
- [8] Bashtannyk, V.V., & Shumliaieva, I.D. (2018). *Administratyvne pravo [Administrative law]*. (2nd ed., rev.). Dnipro: DRIDU NADU [in Ukrainian].
- [9] Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: vid 7 hrud. 1984 r. No. 8073-KH [Code of Ukraine on Administrative Offenses from December 7, 1984, No. 8073-X]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
- [10] Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: vid 6 lyp. 2005 r. No. 2747-IV [Administrative Judicial Code of Ukraine from July 6, 2005, No. 2747-IV]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].
- [11] Zakon Ukrainy "Pro zapobihannia ta protydiuu domashnomu nasylstvu": vid 7 hrud. 2017 r. No. 2229-VIII [Law of Ukraine "On preventing and countering domestic violence" from December 7, 2017, No. 2229-VIII]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> [in Ukrainian].

- [12] Zakon Ukrainy "Pro Yedynyi derzhavnyi demohrafichnyi reiestr ta dokumenty, shcho pidtverdzhuiut hromadianstvo Ukrainy, posvidchuiut osobu chy yii spetsialnyi status": vid 20 lystop. 2012 r. No. 5492-VI [Law of Ukraine "On the Unified State Demographic Register and documents confirming the citizenship of Ukraine, certifying a person or his special status" from November 20, 2012, No. 5492-VI]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> [in Ukrainian].
- [13] Zakon Ukrainy "Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini": vid 21 trav. 1997 r. No. 280/97-VR [Law of Ukraine "On local self-government in Ukraine" from May 21, 1997, No. 280/97-VR]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- [14] Zakon Ukrainy "Pro mistsevi derzhavni administratsii": vid 9 kvit. 1999 r. No. 586-XIV [Law of Ukraine "On local state administrations" from April 9, 1999, No. 586-XIV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> [in Ukrainian].
- [15] Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky": vid 27 kvit. 2021 r. No. 1414-IX [Law of Ukraine "On the main principles of youth policy" from April 27, 2021, No. 1414-IX]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> [in Ukrainian].
- [16] Zakon Ukrainy "Pro orhany i sluzhby u spravakh ditei ta spetsialni ustanovy dlia ditei": vid 24 sich. 1995 r. No. 20/95-VR [Law of Ukraine "On bodies and services for children and special institutions for children" from January 24, 1995, No. 20/95-VR]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-vr#Text> [in Ukrainian].
- [17] Zakon Ukrainy "Pro okhoronu dytynstva": vid 26 kvit. 2001 r. No. 2402-III [Law of Ukraine "On childhood protection" from April 26, 2001, No. 2402-III]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> [in Ukrainian].
- [18] Zakon Ukrainy "Pro osnovy sotsialnoho zakhystu bezdomnykh hromadian i bezprytulnykh ditei": vid 2 cherv. 2005 r. No. 2623-IV [Law of Ukraine "On the basics of social protection of homeless citizens and homeless children" from June 2, 2005, No. 2623-IV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text> [in Ukrainian].
- [19] Zakon Ukrainy "Pro sotsialni posluhy": vid 17 sichn. 2019 r. No. 2671-VIII [Law of Ukraine "On social services" from January 17, 2019, No. 2671-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian].
- [20] Zakon Ukrainy "Pro zabezpechennia orhanizatsiino-pravovykh umov sotsialnoho zakhystu ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia": vid 13 sich. 2005 r. No. 2342-IV [Law of Ukraine "On ensuring organizational and legal conditions for social protection of orphans and children deprived of parental care" from January 13, 2005, No. 2342-IV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> [in Ukrainian].
- [21] Aleksandrov, D.O., Androsiuk, V.H., & Kazmirenko, L.I. (et al.). (2008). *Yurydychna psykholohiia. Albom skhem z komentariamy* [Legal psychology. An album of schemes with comments]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
- [22] Pidlitkovyi vik [Adolescence]. (n.d.). *knowledge.org.ua*. Retrieved from http://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Pidlitkovyy_vik_teenagers_UA.pdf [in Ukrainian].
- [23] Bed, V.V. (2004). *Yurydychna psykholohiia* [Legal psychology] (2nd ed., rev.). Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
- [24] Sereda, V.V., Nazar, Yu.S., & Kostovska, K.M. (2016). *Administratyvne pravo Ukrainy (u skhemakh ta komentariakh)* [Administrative law of Ukraine (in schemes and comments)]. Lviv: LvDUVS [in Ukrainian].
- [25] Administratyvno-pravovi vidnosyny: yikhni osoblyvosti ta struktura [Administrative-legal relations: their features and structure]. (n.d.). *goo.gl*. Retrieved from <https://goo.gl/zLszUA> [in Ukrainian].
- [26] Navrotskyi, O.O. (2017). *Prava dytyny yak obiekt administratyvno-pravovykh vidnosyn. Spravedlyvist u yurysprudentsii: teoriia ta praktyka* [Child rights as an object of administrative and legal relations. Justice in jurisprudence: theory and practice]. Kyiv: ArtEK. Retrieved from https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1441%3A250117-10&catid=173%3A2-0217&Itemid=216&lang=en [in Ukrainian].
- [27] Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy "Pro Zasady derzhavnoi polityky Ukrainy v haluzi prav liudyny": vid 17 cherv. 1999 r. No. 757-XIV [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On the Principles of State Policy of Ukraine in the Field of Human Rights" from June 17, 1999, No. 757-XIV]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-14#Text> [in Ukrainian].
- [28] Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Natsionalnu stratehiu u sferi prav liudyny": vid 24 berez. 2021 r. No. 119/2021 [Decree of the President of Ukraine "On the National Strategy in the Field of Human Rights" from March 24, 2021, No. 119/2021]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/119/2021> [in Ukrainian].
- [29] Shchodo transformatsii instytutu upovnovazhenykh Prezydenta Ukrainy [egarding the transformation of the institute of the authorized representatives of the President of Ukraine]. (n.d.). *www.president.gov.ua*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/shodo-transformatsiyi-institutu-upovnovazhenih-prezidenta-ukr-69045> [in Ukrainian].
- [30] Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96VR]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
- [31] Zakon Ukrainy "Pro Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny": vid 23 hrud. 1997 r. No. 776/97-VR [Law of Ukraine "About the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights" from December 23, 1997, No. 776/97-VR]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-vr#Text> [in Ukrainian].

- [32] Zakon Ukrainy "Pro zvernenniya hromadian": vid 2 zhovt. 1996 r. No. 393/96-VR [Law of Ukraine "On the appeal of citizens" from October 2, 1996, No. 393/96-VR]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-vr#Text> [in Ukrainian].
- [33] Holosnichenko, I.P. (1191). *Poperedzhenniya koryslyvykh prostupkiv zasobamy administrativnoho prava* [Prevention of self-serving misdemeanors by means of administrative law]. Kyiv: Vyshcha shk. [in Ukrainian].
- [34] Brovko, N.I. (2018). Pravovidomist liudskoi osobystosti: istorychni pamiatky ta naukova dumka [Legal awareness of the human personality: historical monuments and scientific opinion]. *Aktualni problemy vitchyznianoi yurysprudentsii, Actual problems of domestic jurisprudence*, 3, 3-6 [in Ukrainian].
- [35] Bezv, S. (2019). Pravovidomist u pravovomu rehuliuванні derzhavnogo upravlinnia u sferi hospodarskoi diialnosti [Legal awareness in the legal regulation of public administration in the sphere of economic activity]. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo, Enterprise, economy and law*, 8, 64-68. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.12> [in Ukrainian].
- [36] Martyniuk, T.M. (2019). Pravova psykholohiia ta pravova ideolohiia: osoblyvosti formuvannia v Ukraini [Legal psychology and legal ideology: peculiarities of formation in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu, Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics*, 8, 38-45. DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2019-08-04> [in Ukrainian].
- [37] Verkalets, I.D. (2018). Pravova psykholohiia v mekhanizmi realizatsii prava [Legal psychology in the mechanism of law enforcement]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho, Scientific and information bulletin of the Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytskyi*, 5(17), 66-71. Retrieved from <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/17-13-18.pdf> [in Ukrainian].
- [38] Psykholohichni aspekty pravovoi povedinky [Psychological aspects of legal behavior]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://konspekta.net/lek-10775.html> [in Ukrainian].
- [39] Onishchenko, N.M. (2018). Pravova psykholohiia v konteksti spryiniattia prava [Legal psychology in the context of the perception of law]. *Biuleten Ministerstva yustytysii Ukrainy, Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 8, 32-36. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmj_2018_8_16 [in Ukrainian].
- [40] Demycheva, A.V. (2013). Osoblyvosti pravovoi kultury nepovnolitnikh (za materialamy empyrychnoho doslidzhennia) [Peculiarities of the legal culture of minors (based on empirical research materials)]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho", Bulletin of the National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise"*, 3, 230-232. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2013_3_46 [in Ukrainian].
- [41] Korolova, V.V., & Kochutenko, Ye.O. (2018). Shliakhy formuvannia pravovidomosti dytyny [Ways of forming a child's legal awareness]. *Pravnychiy visnyk Universytetu "KROK", Legal Bulletin of "KROK" University*, 33, 10-16. Retrieved from <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/krok-university-law-journal/article/view/154> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Шульга А. М. Теория государства и права : пособие. Харьков : Ун-т внутр. дел, 2000. 132 с.
- [2] Скакун О. Ф. Теория держави і права : підручник. Харків : Консул, 2001. 656 с.
- [3] Дергунова О. І. Психологічні аспекти правового регулювання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017 № 28. С.12–15. (Серія «Юриспруденція»). URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc28/5.pdf>.
- [4] Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. В. Кузьменко, І.Д. Пастух, М. В. Плугатирта ін.]. Київ : НАВС, 2017. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec2.html.
- [5] Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
- [6] Юридична психологія. Альбом схем з коментарями : навч. посіб. / [кол. авт. : Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.]. Київ : КНТ, 2008. 152 с.
- [7] Бояринцева М. А. Зміст адміністративно-правового статусу громадян України. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін Юре, 2002. С. 155–163.
- [8] Баштанник В. В., Шумляева І. Д. Адміністративне право : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 200 с.
- [9] Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон УРСР від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
- [10] Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
- [11] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
- [12] Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листоп. 2012 р. № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>.
- [13] Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
- [14] Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.

- [15] Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27 квіт. 2021 р. № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>.
- [16] Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24 січ. 1995 р. № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр#Text>.
- [17] Про охорону дитинства : Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
- [18] Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей : Закон України від 2 черв. 2005 р. № 2623-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text>.
- [19] Про соціальні послуги : Закон України від 17 січн. 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
- [20] Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13 січ. 2005 р. № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>.
- [21] *Юридична психологія. Альбом схем з коментарями* : навч. посіб. / [кол. авт. : Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.]. Київ : КНТ, 2008. 152 с.
- [22] Підлітковий вік. URL: http://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Підлітковий_вік_teenagers_UA.pdf.
- [23] Бедь В. В. *Юридична психологія* : навч. посіб. 2-ге вид., доп. і переробл. Київ : МАУП, 2004. 436 с.
- [24] Серета В. В., Назар Ю. С., Костовська К. М. *Адміністративне право України (у схемах та коментарях)* : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 300 с.
- [25] *Адміністративно-правові відносини: їхні особливості та структура*. URL: <https://goo.gl/zLszUA>.
- [26] Навроцький О. О. *Права дитини як об'єкт адміністративно-правових відносин. Справаєдплицть у юриспруденції: теорія та практика*. Київ : АртЕк, 2017. С. 49–51. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1441%3A250117-10&catid=173%3A2-0217&Itemid=216&lang=en.
- [27] Про Засади державної політики України в галузі прав людини : постанова Верховної Ради України від 17 черв. 1999 р. № 757-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-14#Text>
- [28] Про Національну стратегію у сфері прав людини : Указ Президента України від 24 берез. 2021 р. № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/119/2021>.
- [29] Щодо трансформації інституту уповноважених Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/shodo-transformaciyi-institutu-upovnovazhenih-prezidenta-ukr-69045>.
- [30] Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
- [31] Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 груд. 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text>.
- [32] Про звернення громадян : Закон України від 2 жовт. 1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text>.
- [33] *Голосніченко І. П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права* : монографія. Київ : Вища шк., 1991. 207 с.
- [34] Бровко Н. І. *Правосвідомість людської особистості: історичні пам'ятки та наукова думка. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 3. С. 3–6.
- [35] Бевз С. *Правосвідомість у правовому регулюванні державного управління у сфері господарської діяльності. Підприємство, господарство і право*. 2019. № 8. С. 64–68. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.12>.
- [36] Мартинюк Т. М. *Правова психологія та правова ідеологія: особливості формування в Україні. Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2019. Вип. 8. С. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2019-08-04>.
- [37] Веркалець І. Д. *Правова психологія в механізмі реалізації права. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2018. № 5 (17). С. 66–71. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/17-13-18.pdf>.
- [38] *Психологічні аспекти правової поведінки*. URL: <https://konspekta.net/lek-10775.html>.
- [39] Оніщенко Н. М. *Правова психологія в контексті сприйняття права. Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2018. № 8. С. 32–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2018_8_16.
- [40] Демичева А. В. *Особливості правової культури неповнолітніх (за матеріалами емпіричного дослідження). Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 3. С. 230–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnyua_2013_3_46.
- [41] Корольова В. В., Кочутенко Є. О. *Шляхи формування правосвідомості дитини. Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. № 33. С. 10–16. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/krok-university-law-journal/article/view/154>.

Стаття надійшла до редколегії 08.09.2022

Korzh-Ikaieva T. – Ph.D in Law, Associate Professor, acting head of the department of analytical work and management organizations of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8908-9923>

Mechanism of Juvenile Rights and Freedoms Administrative-Legal Regulation: Psychological Aspects

This paper outlines the mechanism of juvenile rights and freedoms administrative-legal regulation through the prism of ones' psychological peculiarities. Based on the analysis of Ukrainian legislation, academic papers, specific requirements towards the elements of the mechanism of juvenile rights and freedoms administrative-legal regulation were formulated. The purpose of the article – contains analysis of problems related to the effectiveness of juvenile rights and freedoms administrative-legal regulation from the standpoint of jurisprudence and psychology with use of modern methodological tools. Methodology. Methodological tools are chosen in accordance with the set goal, specifics of the object and subject of research. The general dialectical method of scientific knowledge of legal reality is fundamental. The decisive methods of scientific research are a group of logical methods (induction and deduction, analogy), comparative-legal, systemic-structural. The scientific novelty stipulates justification of the need to implement approaches formulated with consideration of juvenile's age and individual characteristics in the context of legislative initiatives, as well as in the educational environment. Conclusions. It is concluded that legal regulation of juvenile rights and freedoms is a purposeful regulation of juvenile behavior in the sphere of executive power backed by an entire set of administrative and legal means in order to ensure and guarantee ones' rights and freedoms. Certain juvenile categories are distinguished within the mechanism of juvenile rights and freedoms administrative-legal regulation, with due consideration of age psychology: homeless juveniles; juveniles with special needs. Taking into account the proposed legal regulation characteristics, a system of administrative and legal acts was established to observe and protect the rights and freedoms of juveniles in the sphere of executive power, according to the following groups, depending on the regulation of matters: 1) participation of juveniles in public administration activities (obtaining the necessary information and documents in the prescribed format, establishing children's and youth public organizations); 2) receiving assistance from authorized bodies and organizations (right to medical care, right to education, right to obtain a passport, free use of social benefits, use of transport); 3) protection and restoration of ones' rights and freedoms (administrative and judicial procedure). It is emphasized that legal awareness is a significant factor shaping the mechanism of juvenile rights and freedoms administrative-legal regulation. It reflects internal characteristics that also depend on external conditions (family traditions, homelessness, existence of special needs), and is implemented in the mechanism of normative-legal regulation.

Keywords: administrative-legal regulation; mechanism; rights and freedoms; juveniles; psychological aspects; legal awareness.